

KENNISCENTRUM EUROPA DECENTRAAL

FAQ vluchtelingen uit Oekraïne

Naar aanleiding van de militaire aanval van Rusland zijn veel mensen uit Oekraïne momenteel op de vlucht. Dit roept diverse vragen op over rechtmatig verblijf in de Europese Unie en met name over welke rechten toekomen aan mensen die zich gedwongen voelen om Oekraïne te verlaten. In deze notitie worden vragen behandeld die betrekking hebben op het Europees migratierecht en de Richtlijn Tijdelijke Bescherming. Het gaat hierbij om vragen rondom de rechten die uit de Richtlijn voortvloeien, maar ook andere praktische zaken zoals het openen van een betaalrekening.

Kenniscentrum Europa decentraal adviseert en informeert decentrale overheden over de toepassing van Europees recht en beleid. Indien er specifieke vragen zijn omtrent bijvoorbeeld verblijf, dan adviseren wij om contact op te nemen met een gespecialiseerde jurist of met de Immigratie- en Naturalisatiedienst.

De vragen, en de daarbij behorende antwoorden, zijn onderverdeeld in drie categorieën, namelijk:

Categorie 1: vragen met betrekking tot mensen die vóór de inval van Rusland in Oekraïne in Nederland verbleven;

Categorie 2: vragen met betrekking tot mensen die de komende tijd Nederland inreizen;

Categorie 3: vragen met betrekking tot de rechten die uit de Richtlijn Tijdelijke Bescherming voortvloeien.

Categorie 1: Mensen die vóór de inval van Rusland in Oekraïne in Nederland verbleven

Hoe zit het met Oekraïners die al in Nederland waren vóórdat Rusland Oekraïne binnenviel en die gebruik maakten van hun recht op visumvrij reizen, maar deze termijn inmiddels is verlopen?

Oekraïners mogen de eerste 90 dagen visumvrij verblijven als ze een *biometrisch paspoort* hebben. Een biometrisch paspoort heeft een ingebouwde chip die informatie bevat om de identiteit van een persoon te verifiëren. Oekraïners die enkel een 'papieren' paspoort hebben kunnen een zogenoemd 'visum kort verblijf' aanvragen. Daarmee kunnen ze eveneens 90 dagen in Nederland verblijven. Door de huidige situatie in Oekraïne wordt het nu mogelijk om de geldigheidsduur van een 'visum kort verblijf' te verlengen tot maximaal 180 dagen. Ook kan de zogenoemde 'vrije termijn' worden verlengd tot maximaal 180 dagen. Zij kunnen immers niet terug naar Oekraïne in verband met de onveilige situatie.

Bovendien is afgesproken dat inwoners van Oekraïne die de maximale verblijfstermijnen overschrijden, hier met het oog op de huidige omstandigheden geen problemen van zullen ondervinden. Dit blijkt uit de [berichtgeving van de Immigratie en Naturalisatiedienst](#) (IND).

Hoe zit het met mensen die hier op basis van een verblijfsvergunning zijn? Verandert hun status nu als gevolg van de situatie in Oekraïne?

Indien mensen al rechtmatig verblijf hebben in Nederland op basis van EU-recht of op basis van Nederlands recht en hun verblijfsvergunning nog steeds geldig is, dan kunnen zij op basis hiervan nog steeds in Nederland verblijven. Indien de verblijfsvergunning bijna afloopt, kunnen zij een verlenging aanvragen. De IND geeft aan dat het begrijpelijk is dat mensen uit Oekraïne niet meer terug kunnen. In dat kader geeft het verder aan dat wanneer verlenging niet meer mogelijk is, mensen geen gevolgen hiervan zullen ondervinden.

En mensen die in een andere lidstaat een verblijfsvergunning hebben en op basis daarvan in Nederland werken?

Ondanks het [Associatieverdrag tussen de EU en Oekraïne](#), moeten mensen uit Oekraïne in het bezit zijn van een werkvergunning als zij in de EU willen werken. In sommige gevallen kunnen mensen uit Oekraïne een werkvergunning in een andere EU-lidstaat hebben en op basis daarvan rechtmatig in Nederland werken. Met een dergelijke vergunning kunnen zij bijvoorbeeld op basis van de Detacheringsrichtlijn ([Richtlijn 96/71/EG](#)) in Nederland werken. Deze Richtlijn is door Nederland geïmplementeerd in de [Wet arbeidsvoorwaarden gedetacheerde werknemers in de Europese Unie](#).

Komen mensen die kort vóór 24 februari 2022 in Nederland waren voor werk of vakantie in aanmerking voor tijdelijke bescherming?

Uit het [Besluit van de Raad voor tijdelijke bescherming van mensen uit Oekraïne](#) volgt dat lidstaten worden aangemoedigd de tijdelijke bescherming uit te breiden tot personen die Oekraïne zijn ontvlucht vóór 24 februari 2022 of die zich net vóór die datum in het grondgebied van de EU bevonden en als gevolg van het gewapende conflict niet naar Oekraïne kunnen terugkeren. Het is nog niet bekend of Nederland de categorieën tijdelijk beschermde mensen uit gaat breiden naar bijvoorbeeld mensen die kort vóór 24 februari 2022 in Nederland waren voor werk of vakantie. Dit moet Nederland dan melden bij de Raad en de Commissie. Op dit moment hebben wij geen informatie over een dergelijke melding. Mocht daar nieuws over zijn dan zullen wij u hierover informeren.

Worden de uitzenders en/of werkgevers geïnformeerd?

Het is bij ons niet bekend of uitzenders en/of werknemers geïnformeerd worden over de situatie in Oekraïne en eventuele gevolgen voor gedetacheerd personeel afkomstig uit Oekraïne.

Er verblijven momenteel ook mensen uit Oekraïne van wie de asielaanvraag is afgewezen in onze gemeenten. Moeten deze mensen nu terug naar Oekraïne?

De Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid heeft op 28 februari een [besluit- en vertrekmoratorium](#) ingesteld voor de duur van een half jaar voor asielzoekers met een Oekraïense nationaliteit. Dit betekent dat de IND voor de duur van één jaar géén beslissingen zal nemen op asielaanvragen van mensen

uit Oekraïne. Dit geldt voor lopende asielaanvragen maar ook aanvragen die tijdens het moratorium door de IND worden ontvangen. Voor mensen die uitgeprocedeerd zijn geldt dat zij niet verplicht worden om terug te keren naar Oekraïne.

Categorie 2: Mensen die de komende tijd Nederland inreizen

Welke rechten hebben Oekraïners die zijn gevlucht?

Hoewel Oekraïne geen lid is van de Europese Unie, zijn Oekraïners wel Europeanen. Sinds het EU-Oekraïne associatieverdrag van 2017 zijn ze daarom niet visumplichtig als zij naar Nederland, of een ander Schengenland, willen reizen. Voorwaarde is wel dat ze een biometrisch paspoort hebben. Oekraïners hebben dus het recht om 90 dagen visumvrij in ons land te verblijven. Ze worden gedurende die tijd gezien als 'toerist'. Ze hoeven geen asiel aan te vragen om legaal in Nederland te verblijven of om opvang te krijgen. Het staat vluchtelingen uit Oekraïne echter wel vrij om dit te doen.

Hoe zit het met mensen die géén biometrisch paspoort hebben?

In principe moeten Oekraïners die géén biometrisch paspoort hebben een visum (kort verblijf) aanvragen om Nederland en andere lidstaten in te kunnen reizen. De Commissie heeft samen met het voorstel voor tijdelijke bescherming aan Oekraïners, [operationele richtsnoeren](#) voorgesteld voor grenswachters. De richtsnoeren zijn niet bindend en bedoeld om grenswachters bij hun werkzaamheden te ondersteunen.

In de richtsnoeren wordt verduidelijkt welke faciliteiten grenswachters tot hun beschikking hebben. Zo kunnen zij in uitzonderlijke gevallen de grenscontroles versoepelen voor bepaalde groepen mensen op basis van humanitaire gronden. Dit volgt uit artikel 6 lid 5 sub c van de [Schengengrenscore](#). Volgens de Commissie kan dit artikel in het onderhavige geval worden toegepast. In dat kader kunnen Oekraïners die niet in het bezit zijn van een biometrisch paspoort, maar een *gewoon paspoort* en dus in het bezit zouden moeten zijn van een visum, de EU inreizen.

En mensen die niet in het bezit zijn van een paspoort?

Ook aan hen zou op basis van artikel 6 lid 5 sub c van de Schengengrenscore toegang tot de EU kunnen worden verleend.

In het geval van mensen die niet in het bezit zijn van identificerende documenten, zoals een paspoort, moedigt de Commissie lidstaten aan om onder meer een aankomstverklaring af te geven. Dit is vooral van belang voor mensen die door willen reizen naar andere lidstaten. Vermoedelijk geldt dit dus vooral voor de landen van eerste aankomst.

Hoe zit het met mensen uit Oekraïne die niet willen dienen in het leger?

Volgens Oekraïense wetgeving mogen mannen tussen de 18 en 60 jaar het land niet meer verlaten, omdat zij in het leger moeten dienen. De Richtlijn en het associatieverdrag tussen de EU en Oekraïne geven niet aan of het dienen in het leger of het onrechtmatig niet dienen in het leger een beletsel vormt voor rechtmatig verblijf in de EU. Oekraïners die zich al in Nederland bevinden kunnen asiel aanvragen of een aanvraag voor tijdelijke bescherming indienen.

Personen uit Oekraïne komen in aanmerking voor tijdelijke bescherming, indien Nederland de Richtlijn uitbreidt tot personen die Oekraïne zijn ontvlucht vóór 24 februari 2022 toen de spanningen opliepen of die zich grondgebied van de EU bevonden, bijvoorbeeld omdat zij hier op vakantie waren of om werkredenen.

Categorie 3: De rechten die uit de Richtlijn Tijdelijke Bescherming voortvloeien

Moeten mensen een aanvraag indienen of krijgen ze automatisch de status van tijdelijk beschermden?

Oekraïners die nu naar Nederland komen kunnen de eerste 90 dagen visumvrij verblijven. Met de Richtlijn Tijdelijke Bescherming zouden alle personen die onder de in de Richtlijn genoemde categorieën vallen, de status van tijdelijk beschermden krijgen. De personen die onder de Richtlijn vallen kunnen dan voor één jaar tijdelijke bescherming krijgen en deze periode kan tweemaal verlengd worden met zes maanden. De lidstaten moet ervoor zorgen dat tijdelijk beschermden de benodigde verblijfsdocumenten krijgen voor de volledige duur van hun verblijf.

Het is nog niet duidelijk hoe het proces voor mensen uit Oekraïne die aanspraak willen maken op de Richtlijn Tijdelijke Bescherming zal lopen. Mocht daar nieuws over zijn dan zullen wij u hierover informeren.

Geldt de Richtlijn Tijdelijke Bescherming alleen voor mensen met de Oekraïense nationaliteit?

De Richtlijn is van toepassing op drie categorieën mensen, namelijk:

- Mensen met de Oekraïense nationaliteit die vanaf 24 februari 2022 zijn ontheemd;
- Mensen met een nationaliteit van een ander land dan een lidstaat van de EU of mensen zonder nationaliteit, die legaal in Oekraïne verbleven en die vanaf 24 februari 2022 zijn ontheemd komen onder voorwaarden in aanmerking voor bescherming;
- Onder voorwaarden: familieleden van de twee voorgaande categorieën mensen. Het gaat hierbij om familieleden die ten tijde van de massale toestroom van mensen uit Oekraïne onderdeel uitmaakten van het gezin, ongeacht of zij veilig naar hun land van herkomst kunnen terugkeren. Lidstaten bepalen op grond van de richtlijn wie onder deze categorie mensen vallen. Daarbij gaat het met name om partners, minderjarige ongehuwde (stief)kinderen en andere afhankelijke familieleden.

Hoe lang duurt de tijdelijke bescherming?

Personen die onder de Richtlijn Tijdelijke Bescherming vallen kunnen voor een periode van één jaar tijdelijke bescherming krijgen. Deze periode kan tweemaal verlengd worden met zes maanden. De Commissie kan op elk moment, na monitoring van de situatie, aan de Raad voorstellen om de tijdelijke bescherming van de hierboven genoemde personen te beëindigen of de periode met nog één jaar verlengen.

Kunnen jongeren naar school?

Artikel 14 van de Richtlijn bepaalt dat lidstaten jongeren onder de 18 jaar onder dezelfde omstandigheden als onderdanen van de lidstaat van opvang toegang tot onderwijs moeten verlenen.

Hoe zit het met de zorgverzekering?

Lidstaten moeten er op basis van artikel 13 lid 2 van de Richtlijn voor zorgen dat tijdelijk beschermden de nodige hulp ontvangen inzake sociale bijstand, medische zorg en levensonderhoud, wanneer zij over onvoldoende middelen beschikken. De Richtlijn verplicht verder dat de nodige hulp inzake medische zorg ten minste spoedeisende behandelingen en de essentiële behandeling van ziekten moet inhouden.

Kunnen Oekraïners een Nederlands rekeningnummer openen?

Op basis van [Richtlijn 2014/92](#), die in Nederland geïmplementeerd is in de [Wet op het financieel toezicht](#), moeten banken personen die legaal in de EU verblijven op verzoek in de gelegenheid stellen om een basisbetaalrekening te openen. Het gaat hierbij om natuurlijke personen die op grond van handelingen van de EU of nationale wet- en regelgeving het recht hebben in een lidstaat te verblijven. Dit lijkt dus ook te gelden voor personen die onder de Richtlijn Tijdelijke Bescherming vallen.

Hoe is het inkomen geregeld?

In de Richtlijn Tijdelijke Bescherming staat dat lidstaten tijdelijk beschermden de nodige hulp moeten bieden om te voorzien in levensonderhoud indien zij niet beschikken over voldoende middelen (artikel 13 van de Richtlijn).

Tijdelijk beschermden worden toegestaan om te werken in Nederland, waardoor zij in eigen levensonderhoud zouden kunnen voorzien (artikel 12 van de Richtlijn). Mensen uit Oekraïne, die al rechtmatig verblijven in Nederland, kunnen vermoedelijk al zelf in hun eigen levensonderhoud voorzien. Indien mensen niet zelf in hun levensonderhoud kunnen voorzien, hebben zij recht op sociale bijstand.

Kunnen mensen uit Oekraïne in Nederland werken?

Artikel 12 van de Richtlijn bepaalt dat lidstaten personen die tijdelijke bescherming genieten moeten toestaan om, voor een periode die niet langer is dan die van hun tijdelijke bescherming, werkzaam te zijn in loondienst of als zelfstandige. Het is nog niet duidelijk hoe mensen uit Oekraïne in Nederland kunnen werken. Mocht daar nieuws over zijn dan zullen wij u hierover informeren.

Wat zijn de gevolgen voor arbeidsmigranten uit Oekraïne? Worden zij van arbeidsmigrant nu vluchteling?

Indien de arbeidsmigrant een verblijfsvergunning heeft, heeft die daarnaast ook het recht om in de Europese Unie te blijven werken. De status van de werknemer verandert niet van werknemer naar vluchteling als deze werknemer al rechtmatig werkt en verblijft in Nederland. De werknemer kan dus zijn rechtmatige verblijf gedurende de duur van zijn verblijfsvergunning voortzetten. Als de verblijfsvergunning binnenkort afloopt of inmiddels al is verlopen, is het aan te raden om contact op te nemen met de IND of een immigratiejurist.

Meer informatie over de [gevolgen voor verblijf en aanvragen](#) vindt u op de website van de IND.

Moeten, dan wel kunnen, Oekraïners die momenteel bij een particulier logeren zich ergens melden?

De Rijksoverheid heeft aangegeven dat de Koninklijke Marechaussee mensen bij de grens doorverwijst naar beschikbare locaties voor onderdak. Oekraïners die al in Nederland zijn en bij iemand verblijven kunnen zich melden bij de gemeente waar ze momenteel verblijven. Als gemeenten vragen hebben over hoe te handelen, kunnen zij terecht bij de Vereniging van Nederlandse Gemeenten. Er wordt nog nader uitgezocht welke vorm van formele registratie zal gaan plaatsvinden.

Kunnen mensen uit Oekraïne nog steeds een asielaanvraag indienen?

Het staat mensen vrij om te allen tijden een asielaanvraag in te dienen, zo bepaalt artikel 17 van de Richtlijn. Echter kunnen lidstaten bepalen dat mensen niet van beide statussen tegelijk gebruik kunnen maken, namelijk de status van tijdelijk beschermde en asielzoeker. Ook in Nederland kunnen mensen uit Oekraïne een [asielaanvraag](#) indienen.

Biedt de EU-financieringsmogelijkheden voor de opvang van vluchtelingen uit Oekraïne?

Op dit moment heeft de Europese Commissie nog geen regeling afgekondigd die specifiek voor de opvang van vluchtelingen uit Oekraïne financiering beschikbaar stelt. In het algemeen kunnen gemeenten die vluchtelingen opvangen beroep doen op een bestaand Europees fonds, namelijk het [Fonds voor Asiel en Migratie](#) (AMIF). Hieronder valt ook financiële ondersteuning voor noodhulp (onder de zogenoemde 'thematische faciliteit'). Meer informatie over het AMIF kunt u in onze [EU-Fondsenwijzer](#) lezen.

Contact met Europa decentraal

Info@europadecentraal.nl

www.europadecentraal.nl

This is a product of **Europa decentraal**

De dienstverlening van Kenniscentrum Europa decentraal beperkt zich tot het verlenen van eerstelijns advies. Wij kunnen geen bindende en gedetailleerde uitspraak doen. Wel kunnen we proberen u aan de hand van relevante informatie verder op weg te helpen. Als u toch behoefte heeft aan een volledig juridisch advies om meer zekerheid en duiding te verkrijgen voor uw specifieke situatie kunt u overwegen een juridisch adviesbureau in te schakelen.